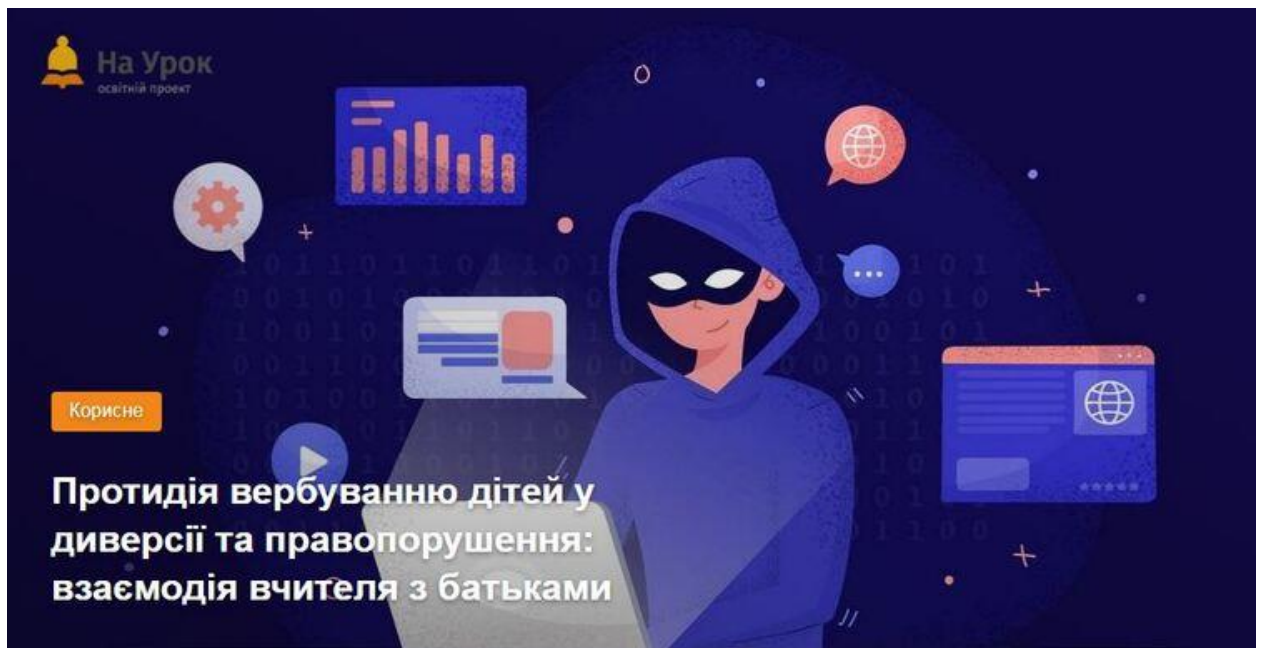


Протидія вербуванню дітей у диверсії та правопорушення: поради батькам



Поговоримо, як запобігати втягуванню дітей у небезпечні схеми

Останнім часом однією з найсерйозніших онлайн-небезпек є контент, що підбурює до диверсій та інших правопорушень. Злочинці активно використовують цифрові платформи, зокрема месенджер Telegram, для вербування українських підлітків. Вони створюють мережі ботів і каналів, де, під виглядом швидкого заробітку, пропонують неповнолітнім виконати небезпечні завдання, такі як підпали будівель, автівок чи пошкодження інфраструктури. Як протидіяти втягуванню дітей до небезпечних схем? Освіта та профілактика є основними інструментами. І педагоги відіграють ключову роль у цьому процесі, оскільки вони можуть не лише навчати учнів правил безпечної поведінки в інтернеті, а й допомагати батькам розуміти, як уберегти своїх дітей від небезпек. Тож у цьому матеріалі ми підготували декілька порад, які допоможуть реалізувати основні напрями взаємодії вчителя з батьками задля запобігання вербуванню.

Навчання батьків розпізнавати ознаки вербування

Батьки можуть не підозрювати, що їхня дитина вже перебуває під впливом зловмисників, оскільки вербувальники використовують приховані методи маніпуляції та психологічного тиску. Тож одним із найважливіших аспектів профілактики залучення підлітків до небезпечних схем є навчання батьків розпізнавати перші ознаки вербування, до яких відносяться:

- Привабливі оголошення про легкий заробіток. Вербувальники найчастіше поширюють оголошення через Telegram-канали, обіцяючи підліткам швидкий і високий прибуток за виконання простих завдань. Наприклад, вони можуть пропонувати підпалити певний об'єкт, залишити мітку у визначеному місці або передати пакунок. У таких оголошеннях не згадується реальний характер завдань або їхні можливі наслідки, що вводить дітей в оману.
- Анонімність спілкування. Спілкування між вербувальником і жертвою зазвичай відбувається через зашифровані месенджери або анонімні акаунти. У більшості випадків у таких чатах заборонено використовувати реальні імена, а контакти змінюються після кожного завдання. Якщо дитина стала більш потайною, часто ховає телефон, видаляє переписки або використовує VPN-сервіси для приховування своєї активності, це може бути тривожним сигналом.
- Психологічний тиск і маніпуляції. Вербувальники використовують різні психологічні прийоми, щоб утримати дитину у своїй схемі. Вони можуть переконувати, що «це безпечно», «ніхто не дізнається», «усі так роблять», а також нав'язувати почуття провини або заохочувати конкуренцію: «Ти ж не боягуз, правда?» або «Твій друг уже заробляє гроші, а ти ще ні?».
- Вимога терміновості. Вербувальники часто створюють відчуття невідкладності: «Ця пропозиція діє тільки сьогодні», «Ти маєш виконати завдання за годину», «Інших кандидатів багато, ти можеш втратити шанс». Це позбавляє дитину можливості обдумати свої дії та порадитися з близькими.
- Залякування та шантаж. Якщо дитина починає вагатися або намагається відмовитися від виконання завдань, вербувальники можуть залякувати її або погрожувати. Наприклад, вони можуть стверджувати, що вже мають її особисті дані, що вона «підписалась на участь» і не може відмовитися. У деяких випадках використовується шантаж через фотографії чи переписки, які дитина надала раніше.

Вчителі, у співпраці з фахівцями з кібербезпеки та психологами, мають організовувати освітні заходи для батьків, щоб підвищити їхню обізнаність щодо цієї проблеми. Під час їх проведення варто демонструвати реальні приклади небезпечних схем та забезпечувати їх практичними порадами з таких питань:

- як налагодити відкритий діалог між батьками та дітьми;
- як моніторити активність дитини в інтернеті, не порушуючи її довіри;
- що робити та куди звертатись, якщо батьки запідозрили, що їхня дитина може бути під впливом вербувальників.

Підвищення цифрової грамотності батьків

Одним із ключових методів профілактики залучення підлітків до небезпечних онлайн-схем є підвищення цифрової грамотності батьків. Зокрема:

- Налаштування батьківського контролю. Батьки мають знати, як налаштувати фільтрацію контенту на YouTube, у пошукових системах Google та в соціальних мережах, як обмежити час використання гаджетів через відповідні функції в налаштуваннях пристроїв і які контрольні програми дозволяють відстежувати активність дитини в інтернеті.
- Розуміння механізмів роботи анонімних чатів та ботів. Важливо, щоб батьки розуміли, як працюють чати з шифруванням (приватні бесіди, які можуть самознищуватися після прочитання), боти (автоматизовані акаунти, які можуть «надавати завдання» або поширювати маніпулятивний контент), VPN-сервіси та анонімні браузері (використовуються для обходу обмежень і приховування активності).

Окрім технічних аспектів, важливо батькам формувати у дітей культуру відповідального користування інтернетом, критично оцінювати контент і залучати їх до альтернативних безпечних цифрових активностей (онлайн-курси, розвивальні ігри, творчі проекти).

Алгоритм дій для батьків та вчителів у разі виявлення загрози

Якщо батьки або вчителі запідозрили, що дитина перебуває у контакті з потенційно небезпечними особами, необхідно діяти швидко, але обережно. Зокрема можна використати такий алгоритм дій:

- збережіть докази. Зробіть скріншоти текстових, аудіо- та відеоповідомлень, зафіксуйте номери телефонів або акаунти осіб, що контактують з дитиною. Ці дані можуть стати ключовими для розслідування кіберполіції та допомогти припинити діяльність злочинців;
- проведіть спокійну розмову з дитиною. Категорично не можна звинувачувати або лякати її, адже це може викликати відчуття страху та небажання розповідати про ситуацію. Краще ставити відкриті запитання, наприклад: «Що ти знаєш про цю людину?», «Чому вона пропонує тобі таку роботу?», «Чи не здається тобі це підозрілим?». Якщо дитина вже отримувала вказівки щодо виконання якихось завдань, важливо пояснити їй, що вона стала жертвою маніпуляцій і що її життя та майбутнє можуть бути під загрозою;
- повідомте про інцидент адміністрацію школи та кіберполіції. Класний керівник або шкільний психолог може допомогти оцінити ситуацію та спланувати подальші дії. Якщо ситуація серйозна (наприклад, дитині

погрожують або її змушують до незаконних дій), слід негайно звернутися до Національної поліції;

- забезпечте психологічну підтримку. Дорослі мають створити безпечний простір для відкритого спілкування, уникаючи критики чи надмірного контролю. Якщо дитина переживає сильний стрес, корисно залучити шкільного психолога, який допоможе їй впоратися з тривогою та почуттям провини. Окрім цього, важливо запропонувати дитині альтернативні способи зайнятості – спортивні секції, творчі гуртки або волонтерські ініціативи, які допоможуть їй реалізувати свої здібності без ризику потрапити в небезпечні ситуації.

Сучасний цифровий світ відкриває перед підлітками безліч можливостей для навчання, спілкування та самореалізації, але водночас несе й значні загрози. Тож лише відповідальна позиція та своєчасна допомога дорослих зможуть врятувати їх від небезпечних впливів.